

nadruk herinnerd. ¹¹⁶⁾ Dat de geschiedschrijver geen DANTE behoeft te wezen, die elk historisch persoon een plaats in de Inferno of in het Purgatorio toewijst, spreekt van zelf. Dat hij de roeping heeft, om ook in die verschijnselen, die hem persoonlijk onsympathiek zijn, het betrekkelijk goede te doen uitkomen, en de fouten, die zijn eigen partij begaan heeft, niet vergoelijken mag, behoeft waarlijk geen afzonderlijk betoog. Indien dit alleen met den eisch der objectiviteit gemeend was, zou er geen man van wetenschap zijn, die zich daartegen verzet. ¹¹⁷⁾

Maar wanneer men met dien ^{objectiviteit} eisch bedoelt, dat de Geschiedenis der Kerk „nur darstellen, nicht urtheilen soll”, gelijk BAUR het uitdrukt ¹¹⁸⁾; wanneer men op dien grond eischt, dat de historicus bij zijn taak een kleurloos, indifferent, neutraal wezen zal zijn, dan protesteer ik tegen dien eisch, omdat hij in strijd is met de menschelijke natuur, die zulk een indifferentisme niet duldt; omdat hij te kort doet aan den eisch der wetenschap, die ook op hooger gebied critisch heeft op te treden, ¹¹⁹⁾ en dan doe ik dit bovenal, omdat de historie zelf ons leert, wat achter het mom dezer onpartijdigheid schuilt. Ik behoeft u niet te herinneren aan ARNOLD's Unpartheiische Kirchen- und Ketzerhistorien, waarin elk ketter een heilige en elk kerkvader een twistzoeker is geworden. Ik kan mij op recenter voorbeeld beroepen. In de „Geschiedenis van de Hervorming en de Hervormde Kerk der Nederlanden”, die thans als standaardwerk geldt, wordt met bijzondere waardeering het goede in de Roomsche Kerk vermeld en zelfs een tuiltje gevlochten voor de teedere en reine liefde, die uit de Mariavereering der Middeleeuwen sprak, maar als de schrijver aan de histoire contemporaine toekomt, dan heet de weerstand, dien de Kerkeraad te Amsterdam bood aan de Synodale hiërarchie, een „kerkelijk oproer” en wordt een zeer „objectieve” parallel getrokken tusschen den woordvoerder van dezen Kerkeraad, die op denzelfden dag te 's Gravenhage voor de Synode der Hervormde Kerk verschijnen moest, als de aanvoerder der anarchisten, „eveneens gewezen predikant”, veroordeeld wegens Majesteitsschennis, voor het hof te 's Gravenhage was gedaagd. ¹²⁰⁾